UDK: 821.163.6-1.09Lisac, I.
UDK: 811.163.6'282(497.4Kostel)

"DANAS NI KO FČASEH": NAREČNA POEZIJA KOSTELSKEGA POETA IVANA LISACA

Neža Kočnik
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
Doktorska raziskovalka
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0003-8318-2179

Ključne besede: kostelsko narečje, Ivan Lisac, narečna poezija, verzologija, narečna rima.

Izvleček: Prispevek analizira narečno pesniško zbirko *Dregda va Kostele* pesnika Ivana Lisaca, ki piše v kostelskem narečju dolenjske narečne skupine. Pesmi so analizirane z motivno-tematskega in verzološkega vidika, posebna pozornost je namenjena jezikovni analizi narečnih prvin ter analizi narečne rime, tj. rime, ki jo povzročajo specifične narečne značilnosti.

"TODAY ISN'T LIKE IT USED TO BE": DIALECT POETRY BY THE KOSTEL POET IVAN LISAC

Neža Kočnik
University of Maribor, Faculty of Arts
Doctoral Researcher
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0003-8318-2179

Keywords: Kostel dialect, Ivan Lisac, dialect poetry, versology, dialect rhyme.

Summary: This paper analyses the dialect poetry collection Dregda va Kostele by the poet Ivan Lisac, written in the Kostel dialect of the Lower Carniolan dialect group. The poems are examined from thematic–motivic and versological perspectives, with particular attention devoted to the linguistic analysis of dialectal features and to the analysis of dialect rhyme, i.e., rhyme shaped by specific dialectal characteristics.

Zahvaljujem se akad. zasl. prof. dr. Borisu A. Novaku in *red. prof. dr. Jožici Škofic za vse komentarje in nasvete. Najlepša hvala tudi pesniku Ivanu Lisacu, ki mi je prijazno poslal svoje pesmi.*

Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine (2020–2027); vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija zaznanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Uvod

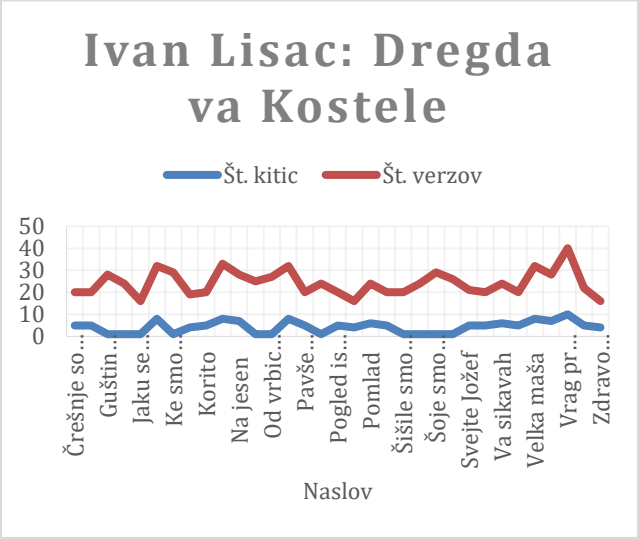
Ker je narečje glede na knjižni jezik pogosto poimenovano kot manj vredno, manj »pravilno«, je tudi književnost, pisana v mediju, percipiranem kot manjvrednem, dolgo veljala za manjvredno. Kot predmet raziskovanja[1] je narečna književnost še vedno pomaknjena na obrobje tako jezikoslovnega kot literarnovednega znanstvenega horizonta. Bogata slovenska narečna členjenost se je kljub navedenemu preslikala v prav tako izredno bogato narečno literarno krajino, ki se po kakovosti svojih literarnih del postavlja ob bok v knjižnem jeziku pisani literaturi. Pričujoč prispevek želi z analizo narečnih pesmi kostelskega pesnika Ivana Lisaca poiskati skupne motivno-tematske sklope, raziskati narečne značilnosti kostelskega narečja v pesniškem mediju in analizirati narečno rimo, ki se kaže kot temeljna ritmotvorna značilnost.

1 O avtorju in pesniški zbirki *Dregda va Kostele*

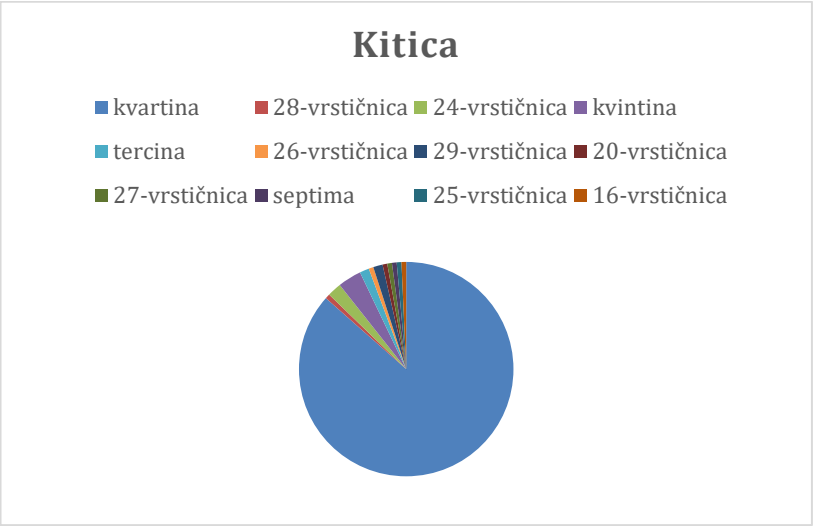
Ivan Lisac, rojen v Slavskem Lazu, je še ne petnajstleten odšel od doma, najprej v Kočevje, po služenju vojaškega roka pa v Ljubljano ter si tam ustvaril dom in družino. Svojo prvo pesem je napisal v petem razredu osnovne šole, z njo pa nastopil v oddaji Korajža velja (Kostelski poet Ivan Lisac 2024).

[1] Najpodrobneje se je narečni književnosti pri nas posvečala Marija Stanonik, njena monografija *Slovenska narečna književnost* (2007) je v slovenskem raziskovalnem prostoru unikum.

Zbirka *Dregda va Kostele* vključuje 35 pesmi, 33 jih je pisanih v kostelskem narečju, dve pa v knjižni slovenščini (slednji sta izvzeti iz pričujoče analize). Pesmi imajo od 16 do 40 verzov, v povprečju pa okoli 24. Večina je pisana v kvartinah, nekoliko manj je tercin in kvintin, nekatere pesmi pa sestavlja ena kitica različnih dolžin.

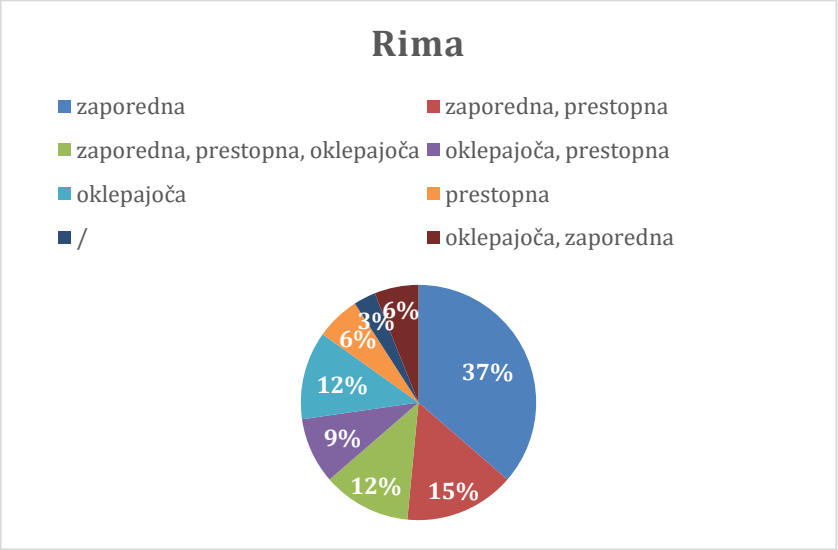

Graf 1: Ivan Lisac: *Dregda va Kostele* [Dolžina pesmi]

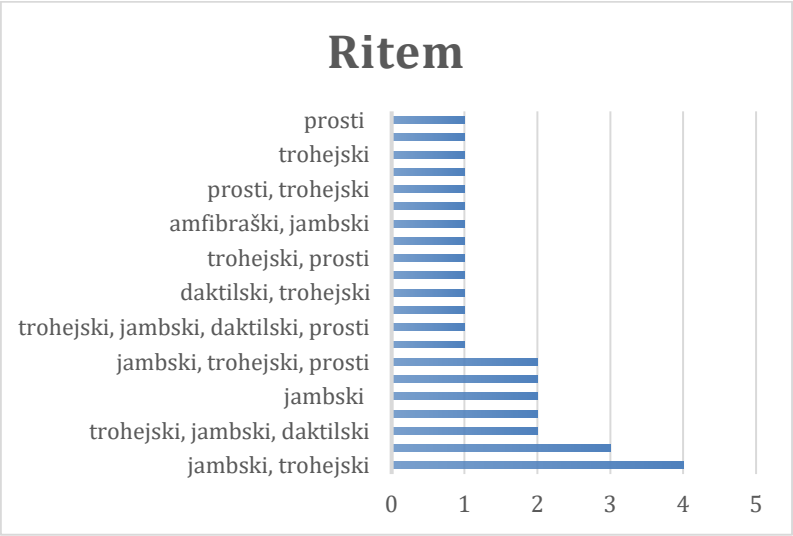

Graf 2: Ivan Lisac: *Dregda va Kostele* [Kitica]

Pesniška zbirka izkazuje izredno diferenciacijo rim znotraj posameznih pesmi, ki so izredno zanimive tudi ritmično, saj pesnik prepleta več ritmov, najpogosteje trohej in daktil, sicer pa tudi jamb in amfibrah ter prosti verz.

Graf 3: Ivan Lisac: *Dregda va Kostele* [Rima]

Graf 4: Ivan Lisac: *Dregda va Kostele* [Ritem]

2 Motivno-tematska analiza

V analizirani pesniški zbirki lahko spremljamo topografijo in socialni spomin Kostela skozi šest tematskih sklopov, ki so v nadaljevanju ponazorjeni z vsak po eno pesmijo.

2.1 Otroštvo, igre in prosti čas ob reki Kolpi

Otroštvo je v pesmih prostor igre, radovednosti in svobode, prepletene s sožitjem z naravo in lokalnimi navadami. Reka Kolpa in obrečni breg sta ključni krajini spomina in sidrišči motivov igrivosti, toplih poletnih dni, raziskovanja narave in povezanosti z vodo. V ospredju pesmi *Zavrtke* je vodni vrtinec, ki pritegne pesemski subjekt in njegove vrstnike. Reka se izrisuje skozi prizore mirne gladine, neznane globine, skrivališč rib ter sprememb, ki jih v pokrajino vnašajo sodobni človekovi vplivi. Tako se prepletata lirično občudovanje in občutek izgube pretekle tišine in harmonije. Pesemski subjekt v pesmi *Vlasta* nagovarja dekle, naj »pregazi« reko, s čimer ustvarja humorno, lahkotno in do neke mere tudi čustveno napeto situacijo. Do komičnega zasuka pride, ko dekle omahuje in nato zdrsne v vodi, kar sproži skupni smeh, česar se pesemski subjekt še

dolgo spominja. *Šišile smo seno* evocira poletne dneve otroštva, ko so mladi sodelovali pri kmečkih opravilih. Motiv sušenja sena se prepleta s toploto, telesnim naporom in pričakovanjem nagrade za opravljeno delo, ki jo predstavlja osvežitev v reki. V opisu teka proti Kolpi se voda kaže kot temeljna svoboda, ki posameznika prežema z radostjo. V motivno-tematskem smislu pesem povezuje otroško doživljanje narave, ritme kmečkega življenja in brezskrbnost, ki jo ponuja stik z vodo. Spomin na ta poletni ritual postane simbol idiličnega otroštva, prežetega z vonjem sena, toplino sonca in hkrati osvobajajočo hladnostjo reke. Osrednji motiv pesmi *Polete* je striženje las in kopanje v reki, ki deluje kot skupnostni dogodek. Otroštvo je upodobljeno s telesnimi komponentami – bose noge, gologlavi otroci in stik z naravnimi elementi. V pesmi *Na paše* se pesemski subjekt spominja paše krav v lokalni krajini, pojavljajo se otroške igre in plezanje po drevju, ki izražajo tekmovalnost, spontanost in veselje nad lastno telesno spretnostjo. Tematsko pesem prežema dvojnost: pastoralna idila z bosimi nogami, živalmi in travniki se staplja s pripovedno humornostjo, ki gradi nostalgičen spomin na otroštvo. Pesem *Pozime* evocira otroško doživljanje zime kot časa igre in veselja, osredinjenega okoli sankanja. Zasnežena vaška pokrajina, lesene sanke s kovinskimi drsalkami in ledeni klanci tvorijo prostor gibanja: od pričakovanja prvega snega, preko drvenja po strmini, do obveznega vračanja v topel dom ob maminem klicu. Zaključna podoba večernega doma z vonjem po žgancih in mleku vzpostavlja toplo nasprotje med zunanjim in notranjim svetom. V pesmi *Črešnje so zrile* pesemski subjekt opisuje obiske češnjevih dreves na višjih legah, ki so za otroke pomenila prostor radovednosti in sladke nagrade, a tudi drobnih preizkušenj – plezanja in skrivanja. Radost poletnega otroštva, ko je stik z naravo neposreden in vseobsegajoč, se povezuje z nostalgičnim beleženjem izginjajočih običajev in spontanostjo vaške mladosti. *Jaku se me tože* ustvarja nostalgično atmosfero spomina na otroštvo, pesemski subjekt obuja prizore bosega teka po vasi, igre in risanja zemljevidov v prahu, pri čemer izstopata brezskrbnost in telesna živahnost otroštva. Pesemski subjekt v otroških podobah najde vir trajne notranje topline, hkrati pa čuti neizogibni prehod časa, ki ločuje sedanjost od izgubljene preteklosti.

Pod maljenco se Kupa malo razšere,
jaku gliboka je, malo tan se hmeri.
Voda se vrti va enen kroge.
Palco, ko vržeš, jo nazaj prnese,
parkrat se vrne, prek ko jo strüga odnese.
Malo višje je velika stena, tri metre visoka,
Iž nje so dregda fante skakale na glavo,
a dola je voda marat pet metrof gliboka,
dno se ne vide, samo nebu plavu odseva.
Za skalo va vode se sulca skriva,
malo z repon miglja, da stuji na meste,
ščaseh je plašna, se brzo premakne,
drügič prmere, ko da ni živa.
Nižje, ob süše, se mahan prod kaže,
do cja lahko pregazeš, polete najlažje.
Polok pa strüga voska al jaku hitra,
tan je glavne lipan, na müho ga vabeš,
a da ga vjameš, doste laza rabeš.
Danas ni ko fčaseh, je belo lipo tiho,
raftarje preglasijo šimenje od jeza,
z večanjem preterajo i ribe i tice,
a Kupa seglih teče, ona se jen neda.
(*Zavrtke*, Lisac)

2.2 Vaško življenje, delo in letni cikli

Pesmi drugega sklopa obujajo spomine na delo kot temeljno prvino vsakdanjega življenja, ki je tesno povezana s skupnostjo, družino in naravnim ritmom letnih časov. Delo je tako rekoč organizacijsko načelo življenja, ki določa čas, odnose in občutek notranje urejenosti. Pesem *Va Sikavah* prikazuje skupnostno delo v gozdu, kjer družina skupaj podira drevesa. Pesemski subjekt opisuje sodelovanje z očetom in bratom ter natančno predstavi orodja,

postopke in nevarnosti, ki spremljajo delo. Naravni elementi in telesni napor oblikujejo motivno raven pesmi, ki poudarja povezavo med delom, družinskim življenjem in otroškim učenjem vaških spretnosti. Podobno pesem *Va Kostele dregda* tematizira kolektivno košnjo trave, ki jo zaznamujejo zgodnje vstajanje, tekmovalnost med kosci in humorna dinamika. Pesemski subjekt beleži ritualni potek dneva, od brušenja kos do skupnega obroka, pri čemer so delo, druženje in pripovedna tradicija skupnosti neločljivo prepleteni. Nostalgija po »kostevski zgodovini« izhaja iz zavesti, da takšni ritmi dela postopoma izginjajo. V pesmi *Steljo so žele* je v ospredju žetev stelje, ki jo spremlja osebni spomin na rojstvo pesemskega subjekta. Fizično zahtevno delo družine prehaja v intimen življenjski trenutek, ko mati med delom rodi, zaključek s pogrebom vaške babice pa ustvari krožno motiviko življenja in smrti, vpeto v ritem letnih časov. Spomladanski cikel dela je v ospredju pesmi *Pomlad*, kjer pesemski subjekt opisuje oranje, brananje in pripravo zemlje. Družinsko sodelovanje in otroška soudeležba poudarjata organsko povezanost človeka z zemljo, priprava njive za sajenje pa simbolizira začetek novega življenjskega cikla. Pesem *Na jesen* prikazuje jesensko delo na polju, osredotočeno na lomljenje zrelih koruznih storžev. Pesemski subjekt opisuje sezonski obred od prepoznavanja zrelosti storžev po rjavih laskih do skupnega prenašanja in stresanja klasja ob ograjo. *Ke smo kosile* dokumentira košnjo travnikov in spravilo sena. Pesemski subjekt sledi prostorski in časovni logiki dela: od Vrte, kjer je trava najbolj rasla, do oddaljenih in bolj zahtevnih travnikov, kjer je bila košnja potrebna, da jih ne bi zaraščalo grmovje. Pesem natančno beleži topografijo krajev (Log, Bičnik, Mlačnik, Hlačeca), motivno prevladujejo delo, premagovanje fizičnega napora in občutek dosežka, pesem pa poudarja povezanost človeka z naravo. Pesem *Korito* tematizira vaški vodni vir kot osrednje gospodarsko in družabno središče, kjer so nekoč hodili po vodo za gospodinjstvo in napajali živino. Nekoč nujna opravila so danes nadomeščena z vodovodom, kar sproži nostalgično refleksijo o minevanju časa in spremembah v načinu življenja. Zaključni pogled v prihodnost, ki predvideva ohranitev korita kot kulturne sledi, pesem spremeni v meditacijo o kontinuiteti in izgubi, kjer vaško okolje postane prostor spomina. *Klepanje* prikazuje tradicionalno opravilo klepanja kose, ki združuje znanje, ročno spretnost in ritmično telesno delo. Pesemski subjekt opisuje prizor

pred skednjem, kjer starejši moški kleplje koso z natančno usklajenimi gibi in prepoznavnim zvočnim ritmom (»plenk, plenk, plenk«). Osrednji motivi so orodja (kosa, nakovalo, kladivec, brus), telesni gibi in zvok, ki skupaj ustvarjajo atmosfero delovne rutine in obrednosti. Besedilo izpostavlja prenos znanja med generacijami ter izginjanje starih veščin, saj v zaključku pesmi pesemski subjekt ugotavlja, da danes »skoro nišče ne zna kose klepat«.

Va Kostele travo na roke so kosile,
hvütra so ob šterih stale, rakijo si popile,
za kafo več ni belo laza, so rekli kisliga obraza.
Cja va log jeh je peljala staza.
Va log so prišli, kusit so začele,
Johan napre, drugi predenj so želele,
al Johan bil je kosac vrajže,
vjamte me, se smejau je njihovi korajže.
Do prvi bo nabrüso i malo predahno
i brüs bo svoj v osovnik brzo pahno,
ta bo najslabji kosac v našen sele,
več ne bomo ga sabo zele.
Jemalo sonce je jütranjo roso,
log Johan s kosci na čistu je pokoso,
z viljami rastresejo šeroke rede,
pole pa jest grejo iz iste sklede.
Žganci, jejca, gramlji, to je prava hrana,
za kosce ke stali hvütra so zarana,
a bogme paše iše kof glaš vina,
takova je kostevska zgodovina.
(*Va Kostele dregda*, Lisac)

2.3 Prazniki, verski in skupnostni običaji

Vaška skupnost se zbira ob verskih praznikih, mašah in lokalnih običajih. Pesem *Zdravo Marijo zvuni* ustvarja liričen prizor večera v

vasi, ki ga zaznamuje zvonjenje cerkvenih zvonov, ki ureja življenje skupnosti in pomeni konec igre, umik v domove, prehod iz dneva v večer. Pesem izraža povezanost med naravo, religijo in vsakdanjostjo, pri čemer zvonjenje nosi simbol duhovnega reda in stalnosti. *Velka maša* prikazuje razkošje in pomembnost velike maše kot osrednjega verskega in družabnega dogodka v letu. Množica ljudi, zvonjenje, petje pevcev in vonj po svežih dobrotah skupaj tvorijo večsenzorično podobo prazničnega dne. Pesem *Cvetna nedelja* beleži ljudski običaj izdelovanja butar za cvetno nedeljo, kjer se združujejo kreativnost, verski pomen in družinska tradicija. Pesemski subjekt opisuje izdelavo butarice z natančnim navajanjem materialov – leskove palice, dren, vrbove vejice, bršljan, cvetje, pomaranče in pisani trakovi. Nostalgija je prisotna v toplem pogledu na preproste, a pomenljive rituale, ki povezujejo naravo, vero in skupnost. *Pogled is Planice* odpira panoramski pogled na širšo krajino Kostela in s tem povezuje naravo, lokalno identiteto in družbeni spomin. Podobe cvetočih češenj, vijugajoče reke Kolpe in oddaljenih vasi tvorijo slikovito pokrajino, pesemski subjekt pa ob tem spominsko obuja nekdanje izlete, druženja in praznične veselice, ki so vključevale kegljanje in ples. Po eni strani je pesem hvalnica domači pokrajini in skupnosti, po drugi pa nostalgičen pogled na nekdanjo živahno družabnost, ki jo danes spremlja tišina in spomin. Pesem *Svejti Jožef* prinaša humoristično podobo vaškega posebneža, ki hodi po vaseh in s svojim vzklikom »Svejti Jožef!« postane prepoznaven med ljudmi. Pesemski subjekt opiše njegovo nenavadno opravo, značilen glas in interakcije z vaščani, ki ga sprejemajo z začudenjem. Pesem beleži socialno dinamiko vasi, v kateri tudi marginalne ali nenavadne figure postanejo del skupnostne pripovedi, ki prehaja v ustno izročilo.

Bome je lep pogled is Planice,
videš na Kranjsken divja črešnja cvate,
Kupa se svija ko krvavice,
lipu pozdravljam vas, se Hrvate!
Vidi se dule na slavačke njive,
ščaseh so vidle i konjske se grive,
kada na pomlad so njive orale,

ako so konje malo postale.
Prte Ravne i Skrade več je daleko,
bubnar se čuje, je vozo na Reko,
na Ravan smo dregda na črešnje hodili,
va Čednje smo vavek rakijo popile.
Tan je bela i stara kuglana,
smeron je bela drüžba sabrana,
za praznik je belo veliko kegljanje,
nagrada je bela pečeno janje.
A kada domislen se veselice,
sabrane so bele se lepotice,
igralo i tancalo se je na veliko,
da me je videt iše enkrt to sliko.
(*Pogled is Planice*, Lisac)

2.4 Humor, pripovedne anekdote in šaljive zgodbe

Poseben sklop tvorijo pesmi, v katerih izstopajo komične situacije, vaško pripovedništvo in humor, ki temelji na vsakdanjih nesporazumih, vragolijah ali šaljivih preobratih. Pesem *Vrag pr Ceglance* gradi šaljivo zgodbo o vaščanu Lojzetu, ki se ponoči vrača domov in naleti na »vraga«, ki ga nosi okrog Ceglance, dokler ga prestrašen ne prosi, naj ga izpusti. Do komičnega preobrata pride v zaključku, ko se izkaže, da je bil »vrag« pravzaprav Matija, ki se je šaljivo lotil prijatelja. Pesem obenem ohranja ustno pripovedno tradicijo, v kateri se prepletajo strah, igra in skupnostno doživljanje komičnega vsakdana. Za pesem *Pavše kuha zelje* je značilen anekdotični humor, ki izhaja iz nerodnosti in dobesednega razumevanja navodil. Pavše, komično zasnovan vaški lik, dobi nalogo, naj skuha zelje, vendar napačno razume materina navodila. *Guštin Perčke* v ospredje postavlja humorno anekdoto o srečanju z lokalnim izumiteljem kolesa s štirimi kolesi. Pesemski subjekt skozi perspektivo otroške radovednosti in nevere opisuje trenutek, ko se nevsakdanje vozilo pojavi pred gostilno in s hrupom, prahom ter očaranjem pusti trajen vtis. Zaključek z aluzijo na skrivnostnost

Guštinovega »izuma« utrjuje humor kot most med realnostjo in domišljijo vaškega sveta. *Paket iz Amerike* združuje humor in nostalgijo ob prejemanju paketa iz ZDA, kar je pomenilo izjemno vaško dogodivščino. Pesemski subjekt natančno opisuje pričakovanje pisma, bojazen pred carino, zbiranje denarja in končno veselje ob odprtju paketa. Pesem prikazuje stik med domačo revščino in »velikim svetom«, ki v vaško okolje vstopa skozi konkretne, komične detajle, npr. škripajoče rumene čevlje, ki jih otrok raje ne nosi. Pesem ohranja humorni ton, ki temelji na kontrastu med pričakovanjem in realnostjo, hkrati pa priča o izkušnji izseljenstva in globalnih stikov skozi prizmo vaškega spomina.

To je belo iše onda, kada Tiče pošto je noso,
prišo je sak druge dan, ni trebalo da be ga proso.
Pešačo od vasi do vasi po celen je Kostele,
lide so ga mele rade, bele smeron so vesele.
Kada je zanas prišlo pismo amerikansko,
veselje belo smeron je strašansko,
pisala je teta Johana, va pisme dolar ale dva,
zakaj onda bela je velika revščena.
Va pisme poslala je i spisak stvari,
ke va paket jeh bodo dale,
a paket so doste kašneje poslale
da be mi vidle, da niso kaj fkrale.
Oča se je jadiu, spe zato bo treba dnarja,
paket treba plačat, a niman ni dinarja,
najraj be ga pusto tankaj na pošte,
carina naj ga zame, nikdar je ni zadoste.
Na konce se seglih je dinarje sabralo,
da se račun za paket je lahko plačalo,
damuh ga je prneso, pusto ga je h veže,
mama ga siljela, hitro ga odveže.
Kumaj smo čakale, da se paket odpre,

uči velike, kaj sega je notre,
belo je nekaj lipih i pisaneh stvari,
iše danas visejo va stare omare.
Mene so praf bele žuti postole,
a raje son hodo bos naokole,
va potplateh je bil feder, ke jaku je škripal,
zato se nošnje son smeron izmikal.
Teh žutih postolof iše se danas spominjan,
ke sada pred vame jeh speke razgrinjan,
teti Johani, Amereke, lepa je hvala,
ke postole na škrip je mene poslala.
(*Paket iz Amerike*, Lisac)

2.5 Družinske vezi, odhodi in nostalgija

Nekaj pesmi poudarja intimne vezi med družinskimi člani, izkušnjo odhodov v tujino ali na delo ter nostalgijo po domu in toplini družinskega kroga. *Valje veže torbo* tematizira odhod družinskega člana na delo v tujino in s tem povezan občutek domače skrbi in navezanosti. Pesemski subjekt opisuje priprave starejšega brata, ki odhaja na delo v Nemčijo kot tesar, pri čemer je torba simbol fizičnega in čustvenega potovanja. Pesem oblikujejo predmeti vsakdanjega življenja, ki postanejo nosilci spomina in topline doma. V središču je kontrast med težkim delom v tujini in trdno vezjo z domom, ki se izraža v skrivnem pogledu na fotografijo družine. Pesem *Perje so šlajsale* se osredotoča na domači, intimni del vaške kulture – skupinsko česanje perja za polnjenje blazin. Zaključek s spominom na mehke blazine gradi nostalgično noto, saj pesem deluje kot zapis izginjajoče intimne kulture. *Jaboka smo trle* evocira domače jesensko opravilo, povezano s spravilom jabolk in pripravo mošta ali žganja. Pesemski subjekt opisuje skupinsko delo pri drobljenju jabolk, uporabo mlinskega kamna in lesenih korit, kar ustvarja skoraj etnografsko sliko nekdanjih vaških praks. Humor je prisoten v opisu prebavnih posledic, a prevladuje toplina spomina in pripadnosti. Pesem deluje kot nostalgičen zapis sezonskega družinskega življenja,

v katerem vsakdanje delo povezuje generacije in ustvarja trajne spomine.

Konc avgusta začnejo jaboka odpadat,
kaj bomo š njime, kravan jeh ne smemo davat,
nekaj so jeh dobile prasce i kokoše,
talepje smo odbrale, za mošt so praf prišle.
Za trt smo mele dugo leseno korito,
narjeno iz debla, belo je malo svito,
po njeme se je vozo velek mlinske kamen,
na srede je emo eno manjo luknjo,
skoze en dug lesen drog, to iše ni bil amen.
Na konce tega droga en manje je stopiček,
nanj drog čez drugo luknjo lipu je pršraufan,
da se skep drži, da je lipu laufau.
F korito smo jaboka natresle,
nanje kamen smo spistile,
levo, desno, smo ga gonile,
dokle se ni belo zdrobljeno.
Ako je belo za mošt, smo trle na drubnu,
za rakijo smeron bolj na debelo.
Pole se je se va prešo delo,
stiskalo se, dokle je kaj teklo.
Kada je lonc bil več pun mošta,
slatkega smo probavale, al ne preveč,
znal je napihevat trebuh i hlače,
ako nise mogo na zahod hitro teč.
(*Jaboka smo trle*, Lisac)

2.6 Narava in krajina kot prostor spomina

Zadnji sklop tvorijo pesmi, ki poudarjajo opisovanje lokalne pokrajine, sezonske spremembe in spominsko vez med človekom in

naravo. Pesem *Od vrbic do maljence* v detajlih popisuje polja, njive in lokalna imena krajev. Pesemski subjekt se giblje po mejah, ob reki in po njivah ter niza zemljepisna poimenovanja (Njivice, Vrbice, Lesnika, Velka njiva, Presade). Gre za lirično inventuro prostora, kjer je vsak košček zemlje povezan z osebnim spominom in vaško zgodovino. Zaključek, ki razkriva pozabljanje nekaterih imen in željo po ponovnem obhodu, vnaša noto nostalgije in minevanja. Pesem *Polete* prikazuje poletno vzdušje in stik človeka z naravo kot virom veselja in telesne svobode. Pesemski subjekt evocira vročino, bose noge in goloto, medtem ko so glavni motivi voda, trava in sonce. Kopanje v reki, hlajenje z obroči in otroška igra se prepletajo s telesnim doživljanjem narave. Pesem naravo prikazuje kot prostor prostosti, vitalnosti in hkrati kot okvir spomina, v katerem ostajajo vtisnjeni telesni in čutni občutki otroštva. *Pogled is Planice* deloma sodi tudi v sklop prazničnih in družabnih doživetij, a vključuje močno panoramsko naravno perspektivo. Pesemski subjekt z višine Planice opazuje Kranjsko, vijugajočo reko, njive in vasi, kar ustvarja široko, skoraj razgledniško podobo. Naravna krajina se spoji s socialnim spominom, zaključek pa z željo po ponovnem pogledu na to sliko prežema pesem z nostalgijo in hkrati utrjuje motiv narave kot trajnega okvira spomina. *Korito* poleg gospodarskega in nostalgičnega vidika iz prejšnjega sklopa nosi tudi močno naravno komponento. Korito, postavljeno nad vasjo, je pomembno stičišče med človekom, živaljo in naravo. V naravo umeščena človeška sled postane simbol kontinuitete narave in minljivosti človeka, saj voda teče naprej, tudi ko se človeško življenje spremeni.

Malo nad hišo vaško je korito,
narjeno pred več ko stu lete,
po vodo cja hodile pozime i polete,
kada je duma se belo popito.
F korite pila je živina, največ krave,
is paše smo terale jeh tan mimo,
voda polete mrzla, da se dobo ozeblino,
pozime topla, ako zmočo se rokave.
Z ajmarjen v roke son hitro gore teko,

postavo ga na mesto, da se je natočo,
pa hitro nazaj, da nebe ajta reko,
nise naredo, kaj son te naročo.
Danas voda iše smeron teče,
Isto tako ko pret stu lete,
ajmarjef več ni, otpreš pipo pa prteče,
sa teme vodovod se reče.
Kada bon emo malo več laza,
prišo bon k našeme korite,
marsekaj bo treba iše narejt,
da nebo čez stu let ostala somo staza. (*Korito*, Lisac)

3 Jezikovna analiza

Kostelsko narečje, ki se govori ob zgornjem toku reke Kolpe ter v Gorskem kotarju na Hrvaškem (Gostenčnik 2020: 353), je diahrono del dolenjske narečne ploskve (Šekli 2009: 294).

Starejše definicijske lastnosti kostelskega narečja so (Gostenčnik 2020: 361–363):

- enoglasniški samoglasniški sistem, v katerem *ė:/ę:* izpeljujemo iz dolenjskega **e̯i̯* < issln. **ē̄/*ȅ̀* in odraz *o̧:/ǫ́:* < issln. **ō*;
- vzporedna odraza umično naglašenih *e*, *o*;
- delna ohranitev preglašenega *ü:* < issln. **ū/*ù-*;
- odraz *u(:)* za zlogotvorni issln. **l̥*;
- prehod **-m* > *-n* v končnicah samostalniške besede, v končnici 1. os. ed. sedanjika glagola in nepregibnih besednih vrstah;
- ohranjanje palatalnega **ĺ* (< issln. **ĺ*) v vseh položajih in drugotnega **ĺ* (<**-lj-* <**-lьj-*);
- ohranjanje palatalnega **ń* (< issln. **ń*) v vseh položajih in drugotnega **ń* (< **-nьj-*);

- nastop protetičnega *v-* pred **u-*;
- nastop protetičnega *j-* pred **a-*;
- neohranjanje glasu *j* v vzglasnem **jь-*.

Mlajše glasovne značilnosti pa (Šekli 2009: 307; Gostenčnik 2020: 363–364):

- izguba tonemskih nasprotij;
- umik naglasnega mesta s kratkega končnega zloga na prednaglasno nadkračino;
- umik naglasnega mesta z zadnjega dolgega in kratkega zloga na predhodni zlog (odraz psl. starega dolgega cirkumfleksa, novega dolgega in kratkega akuta);
- kratki *a* kot odraz kratkega akutiranega polglasnika v zadnjem ali edinem zlogu;
- onezvenečenje **v* > *f* pred nezvenečimi nezvočniki in v izglasju;
- disimilacija *m/b-* → *fm/b-* → *xm/b-* (→ *gm/b-*).

Pojavi moderne vokalne redukcije so redkejši kot v osrednjih dolenjskih govorih ali čebranškem narečju, redko je tudi akanje (Gostenčnik 2020: 363–364).

Čebranško narečje izkazuje dolenjsko monoftongizacijo **o̯u̯* v **ū*, prvotno ohranja dolenjske diftonge **e̯i̯*; **ie*, **uo* in ima torej enoglasniško-dvoglasniški samoglasniški sistem, kostelsko narečje pa dvoumno izkazuje dolenjsko monoftongizacijo diftonga **o̯u̯* v **ū*, izkazuje monoftongizacijo **ie*, **uo* in ima torej enoglasniški samoglasniški sistem. Poleg tega nimajo nekaterih mlajših nesplošnokostelskih glasovnih sprememb (Šekli 2018: 336–337).

3.1 Glasoslovje

V analiziranih pesmih najdemo primere, ki izkazujejo naslednje glasoslovne značilnosti kostelskega narečja (v (dolgem in kratkem) naglašenem in nenaglašenem vokalizmu)[2]:

– *ej* za issln. **ę̄*: NOM.SG.M *sv**ej**te*[3], NOM.SG.M.PASS.PTCP *nar**ej**t*[4];

– ohranitev preglašenega *ü* (issln. **ū/*ù-* > J sln. **ū*): ACC.SG.M *vl**ü**ft*[5], GEN.SG.F *is tr**ü**ge*[6], ACC.PL.N *za v**ü**ha*[7]; GEN.SG.F *dr**ü**ge*[8]; 3SG.PRS *sez**ü**je*[9]; OM.SG.M.PST.PTCP *sp**ü**sto*[10]; ADV *dr**ü**gič*[11]; CONJ *t**ü**de*[12];

– ajevski odraz umičnonaglašenega *ə*: NOM.SG.F *st**a**za*[13], NOM.SG.F *t**a**ma*[14];

– ajevski odraz nenaglašenega *ə* v priponi **-əs*: ADV *dan**a**s*[15];

– *ǫ* oz. *ǫ́*[16] za issln. stalno dolgi oz. padajoči (cikrumflektirani) **ō*: GEN.SG.M *od d**u**me*[17]; ADV *d**u**le*[18], ADV *k**u**maj*[19];

---

[2] V opombah so navedeni naslovi pesmi, v katerih se primeri pojavljajo.
[3] *Svejte Jožef*.
[4] *Korito*.
[5] *Cvetna nedelja*.
[6] *Guštin perčke*.
[7] *Črešnje so zrile*.
[8] *Manjke smo lovile.*
[9] *Zdravo Marijo zvuni*.
[10] *Vrag pr Ceglance*.
[11] *Zavrtke*.
[12] *Ke smo kosile.*
[13] *Vrag pr Ceglance*.
[14] *Pozime*.
[15] *Perje so šlajsale*.
[16] Avtor odraz zapisuje z *u*.
[17] *Kaman za uči metat*.
[18] *Va Sikavah*.
[19] *Šišile smo seno*.

– *u* za **l̀-* in **-l̀*: NOM.SG.F *K**u**pa*[20], ACC.SG.F *čez K**u**po*, *f K**u**po*[21], LOC.SG.F *f K**u**pe*[22]; NOM.SG.M.PASS.PTCP *p**u**n*, *d**u**g*; vendar NOM.PL.N *jab**o**ka* (< **V̀l̥*)[23]; ADV *dop**u**dan*, *pop**u**dan*[24], ADV *d**u**go*[25];

– *u* za **o* pod terciarnim umikom naglasa: NOM/ACC.SG.M *sp**u**min*[26], NOM.PL.F ***u**či*[27]; 1SG.PRS *b**u**jin*, 2SG.PRS *b**u**jiš*[28], 3SG.PRS *zv**u**ni*[29]; INF *zv**u**nit*; ADV *d**u**ma*[30];

– izglasno ojevsko ukanje (*-o* > *-u*): NOM/ACC.SG.N *neb**u***; NOM/ACC.SG.N *plav**u***; ADV *jak**u***[31], ADV *črn**u***, *glasn**u***[32];

– *-e* v LOC.SG[33]: LOC.SG.M *po Kostel**e***[34], LOC.SG.M *proti tok**e***[35], LOC.SG.F *pr Katr**e***[36], LOC.SG.F *ven**e** rok**e***[37], LOC.SG.F *po vas**e***[38], LOC.SG.F *pr vod**e***[39], LOC.SG.N *v sel**e***[40];

[20] *Pogled is Planice*.
[21] *Vlasta*.
[22] *Polete*.
[23] *Jaboka smo trle*.
[24] *Šišile smo seno.*
[25] *Velka maša*.
[26] *Od Vrbic do Maljence*.
[27] *Kaman za uči metat*.
[28] *Svejte Jožef*.
[29] *Zdravo Marijo zvuni*.
[30] *Vlasta*.
[31] *Zavrtke.*
[32] *Velka maša*.
[33] Ni mogoče z gotovostjo trditi, ali gre za odraz izglasnega *-i* ali *-ě* (gl. Gostenčnik 2019: 28).
[34] *Paket iz Amerike*.
[35] *Manjke smo lovile*.
[36] *Steljo so žele*.
[37] *Manjke smo lovile*.
[38] *Jaku se me tože*.
[39] *Cvetna nedelja*.
[40] *Va Kostele dregda*.

– slabljenje *-i*: 3SG.PRS *zmoče****e***[41], 3SG.PRS *poklone****e***[42]; NOM.PL.F.PST.PTCP *postole*; PREP *naokole****e***[43];

– slabljenje končajev *-il*, *-el* v NOM.SG.M.PST.PTCP: *stav****o***[44], *stres****o***[45], *pokos****o***[46], *navad****o***[47], *ved****o***, *nared****o***[48].

V pesmih najdemo primere naslednjih pojavov v konzonantizmu:

– prehod izglasnega *-m* v *-n*: INS.SG.M *z volano****n***, 3SG.M.INS *za nji****n***, 1SG.PRS *so****n***, *niso****n***; ADV *ka****n***[49];

– onezvenečenje *v* > *f* v položaju pred nezvenečimi nezvočniki in v izglasju: INS.SG.M *kladof****f****cem*[50]; ACC.PL.M *krko****f****ske*[51], ACC.SG.F *rja****f****kaste*[52]; NOM.SG.M.PST.PTCP *fkral*[53]; ADV *fčaseh*[54]; PREP *fprek*)[55], tako tudi v izglasju (npr. GEN.PL.M *ajmarjef*[56], *kvasof*[57]; NOM.SG.M *gotof*, *rjaf*[58]; 3SG.POSS *njegof*[59]; ADV *praf*)[60] in ko gre za predlog: ACC.PL.M *fhribe*, ACC.SG.F *ftrgovino*[61], ACC.SG.M *f klanac*; ACC.SG.F *f šumo*, *f hišo*[62];

[41] *Vlasta*.
[42] *Velka maša*.
[43] *Paket iz Amerike*.
[44] *Valje veže torbo*.
[45] *Va Sikavah*.
[46] *Va Kostele dregda*.
[47] *Klepanje*.
[48] *Cvetna nedelja*.
[49] *Guštin perčke*.
[50] *Klepanje*.
[51] *Vrag pr Ceglance*.
[52] *Na jesen*.
[53] *Jaku se me tože*.
[54] *Ke smo kosile*.
[55] *Vlasta*.
[56] *Korito*.
[57] *Na jesen*.
[58] *Klepanje*.
[59] *Svejte Jožef*.
[60] *Paket iz Amerike*.
[61] *Cvetna nedelja*.
[62] *Vrag pr Ceglance*.

– nastop protetičnega *v-* pred **u-*: NOM.SG.F *vüra*[63], GEN.SG.F *vüre*, [64] ACC.PL.N *za vüha*; NOM.SG.M.PST.PTCP *vüpal*[65];

– ohranjenost *r* v sklopu **črě-*: NOM.SG.F *čr**e**šnja*[66], ACC.SG.F *na čr**e**šnjo*, NOM/ACC.PL.F *čr**e**šnje*, GEN.PL.F *čr**e**šenj*[67];

– otrditev palatalnega **ĺ* (issln. **ĺ* > *l*): GEN.SG.N *vese**l**a*[68];

– poenostavitev *dl* > *l* v tvornopreteklem deležniku ženskega in srednjega spola glagolov *pasti*: NOM.SG.F.PST.PTCP *pa**l**a*, NOM.SG.N.PST.PTCP *napa**l**o*[69], NOM.PL.F.PST.PTCP *pa**l**e*[70];

– poenostavitev *gn* > *n*: NOM/ACC.SG.N *ja**n**je*[71].

3.2 Oblikoslovje in leksika

V oblikoslovju lahko izpostavimo samostalnik *uho*, ki se sklanja brez podaljševanja osnove (ACC.PL.N *za vüha*)[72]. Narečni rimi tvorita dva leksema, in sicer GEN.SG.F *is trüge* (*Guštin perčke*), prim. stvnem. *truha*, bav. *truɣa*, srvnem. *truhe* 'skrinja, krsta' (SES *truga*), in NOM.PL.F *postole*, prim. hrv. reg. razg. *postòla* 'čevelj (cipela)' (HJP *postòla*).

[63] *Va sikavah*.
[64] *Velka maša*.
[65] *Črešnje so zrile*.
[66] *Pogled is Planice*.
[67] *Črešnje so zrile*.
[68] *Vrag pr Ceglance*.
[69] *Pozime*.
[70] *Va Sikavah*.
[71] *Pogled is Planice*.
[72] *Črešnje so zrile*.

4 Narečna rima kot temeljna ritmotvorna narečna značilnost

Analizirane pesmi so, z izjemo ene, rimane. Večinoma gre za t. i. narečno rimo, tj. rimo, »pri kateri se glasovi od zadnjega naglašenega samoglasnika dalje ujemajo zaradi specifičnih narečnih jezikovnih značilnosti, ki so tako njene definicijske lastnosti. Do ujemanja lahko pride zaradi:

1. glasovno-naglasnih narečnih značilnosti,
2. oblikovno-besedotvornih narečnih značilnosti,
3. specifične narečne leksike« (Kočnik 2025: 103).

Narečna rima je torej definirana v opoziciji do knjižne rime, njen pogoj in hkrati definicijske lastnosti pa so glasovno-naglasne in/ali oblikovno-besedotvorne in/ali leksikalne narečne značilnosti, ki jo omogočajo.

V nadaljevanju so primeri narečnih rim razvrščeni po pojavu, ki jih povzroča, za ponazoritev pa je dodana tudi kitica, v kateri se pojavijo. Največ rim povzročajo glasovne narečne značilnosti, ki jih je mogoče razdeliti na pojave v vokalizmu (znotraj tega v dolgem in kratkem) ter na pojave v konzonantizmu.

Glasoslovje

– ajevski odraz umičnonaglašenega *ə*

NOM.SG.F *t**a**ma* – NOM.SG.F *mama* (Pozime)	Sankanje belo je brzo končano, s hišnega praga se čula je **mama**, ajte sa notr, kmale bo **tama**, žgance se kuhajo i mleko več vre, najprek zmoljete, pa pole se je.
NOM.SG.F *st**a**za* – GEN.SG.M *obraza* (Va Kostele dregda)	Va Kostele travo na roke so kosile, hvütra so ob šterih stale, rakijo si popile, za kafo več ni belo laza, so rekli kisliga **obraza**. Cja va log jeh je peljala **staza**.

NOM.SG.F *st**a**za* – GEN.SG.M *laza* (Vrag pr Ceglance)	Kaj me bo strah, es ničesa se ne plašim, ako je treba ga iše es postrašem, se hvalje Lojze iz Slafčega **laza**, se ven, ke je najbolj varna **staza**.
2SG.PRS *pregaze* – GEN.SG.F *st**a**ze* (Vlasta)	Nimaš korajže, ti Kupo **pregaze**, pa pemo gore po Kocjanske **staze**, blize cerkve naša kuča stuji, si so duma, mlade i stare, obadvoje.
NOM.SG.F *st**a**za* – NOM.SG.M.PST.PTCP *laza* (Korito)	Kada bon emo malo več **laza**, prišo bon k našeme korite, marsekaj bo treba iše narejt, da nebo čez stu let ostala somo **staza**.

– ajevski odraz nenaglašenega *ə* v priponi *-əs*

ADV *dan**a**s* – 1PL.LOC *prnas* (Perje so šlajsale)	Ščaseh puštre niso bele ko **danas**, punjene so bele s kürjen perjen. Nabralo se ga je čez leto i **prnas**,

– issln.

ADV *d**u**li* – NOM/ACC.PL.F *g**u**li* (Polete)	Dvakrat, trikrat, gore, **duli**, več smo bele ohlajene, jaku lipu pomlajene, po glave sasvim **guli**.

– *dl > l*

NOM.PL.M.PST.PTCP *zeli* – NOM.PL.M.PST.PTCP *se**l**i* (Pomlad)	Iz kevdra batace smo **zeli**, deca na kula smo se **seli**, speke smo šle na Dugo njivo, na njivah lidi, se je belo živo.
NOM.SG.N.PST.PTCP *napa**l**o* – NOM.SG.N.PST.PTCP *dalo* (Pozime)	Prišo je i novembr i š njin prve sneg, is tuple hiše gledali smo v breg, kada ga bo doste **napalo**, da be se več sankat **dalo**, od korita po ovinkeh oštrih prek.
NOM.SG.F.PST.PTCP *pa**l**a* – NOM.SG.F.PST.PTCP *nastala* (Va Sikavah)	Postavo se je polog hloje i gledau, kam bi **pala**, da nebe kova škoda ke **nastala**, pole s sekiro zaseko je zagozdo, iše prek nažagali smo jo odozdo.

NOM.PL.F.PST.PTCP *dale* – NOM.PL.F.PST.PTCP *pal**e*** (Va Sikavah)	Iz druge strani hloje smo spe začele žagat, kmale i mama prišla je pomagat, seglih se mi fantičke nismo **dale**, remenc smo vlekli, makar dule **pale**.
NOM.SG.F.PST.PTCP *pal**a*** – NOM.SG.F.PST.PTCP *zaznala* (Va Sikavah)	Več je vüra i pu prošla i hloja je **zaznala** da vreme je je, da bo dule **pala**. Oča je zabil dve zagozdi, vršek se je streso, nagnila se je i pala dule v reso.
NOM.PL.F.PST.PTCP *sabrale* – NOM.PL.F.PST.PTCP *popal**e*** (Steljo so žele)	Do polovice kumaj steljo so **sabrale**, kada mamo popadke so **popale**,

– *gn* > *n*

NOM/ACC.SG.N *jan**j**e* – NOM/ACC.SG.N *kegljanje* (Pogled is Planice)	Tan je bela i stara kuglana, smeron je bela drüžba sabrana, za praznik je belo veliko **kegljanje**, nagrada je bela pečeno **janje**.

– *-m* > *-n*

NOM/ACC.SG.M *kamen* – LOC.SG.M *na samen* (Manjke smo lovile)	Da se ga našo, si malo pahno **kamen**, ispot kamena je švigno i malo napre se je stavo, ako se pogledau, vido farbo se rjavo, veliko glavo, mahan repak, ležau je **na samen**.
1SG.PRS. *viden* – NOM.SG.M.PASS.PTCP *previden* (Guštin perčke)	Nison me verjo pa son me reko, prpelje ga pokazat, da ga es **viden**, pole bon vido, da nise laži izreko, rad se je hvaljo, zato son biu **previden**.
GEN.PL.F *brzin* – NOM.SG.M *Guštin* – 3SG.M.INS *š njin* – NOM.SG.M *Avguštin* (Guštin perčke)	A ni šo, biu moške je vajen takoveh **brzin**, bokve kaj emo je v glave **Guštin**, belo je i prošlo, bog bode **š njin**, to je biu izumitelj, Perčke **Avguštin**.

– slabenje -*i* in LOC.SG -*e*

2SG.PRS *pregaze* – GEN.SG.F ž *staze* (Vlasta)	Nimaš korajže, ti Kupo **pregaze**, pa pemo gore po Kocjanske **staze**, blize cerkve naša kuča stuji, si so duma, mlade i stare, obadvoje.
3SG.PRS. *zmoče* – LOC.SG.F *po toče* (Vlasta)	Okorajžela se je ona, f Kupo zagaze, bome i es je gren naprote, na srede je spodrsne, sebe i mene **zmoče**, krohočemo se, kaj češ zvunit **po toče**.
3SG.PRS. *poklone* – ACC.PL.M *bonbone* (Velka maša)	Bilo je notr sega, va škatlcah **bonbone**, cukrof sakojakeh i srčaca lepa, te najraje mela so dekleta, čakale so fante, da jim jeh **poklone**.
LOC.SG.N *v sele* – NOM.PL.F.PST.PTCP *zele* (Va Kostele dregda)	Do prvi bo nabrüso i malo predahno i brüs bo svoj v osovnik brzo pahno, ta bo najslabji kosac v našen **sele**, več ne bomo ga sabo **zele**.
LOC.SG.F *pr Katre* – NOM/ACC.PL.F *matre* (Steljo so žele)	Največ je rasla f hribe, tan **pr Katre**, sa srpe so jo žele, bele so teške **matre**
LOC.SG.M *po Kostele* – ACC.PL.F *vesele* (Paket iz Amerike)	To je belo iše onda, kada Tiče pošto je noso, prišo je sak druge dan, ni trebalo da be ga proso. Pešačo od vasi do vasi po celen je **Kostele**, lide so ga mele rade, bele smeron so **vesele**.
LOC.SG.M *prte toke* – LOC.SG.F *vene roke* (Manjke smo lovile)	Valje smo hitro tekle do Kamena, zagazele va strügo **prte toke**, kamenje premikale, vilco **vene roke**, i štrkale va vodo skoro do ramena.
LOC.PL.M *za čase* – LOC.SG.F *po vase* (Jaku se me tože)	Jaku se me tože za testeme **čase**, kada busih nog smo tekale **po vase**,

LOC.SG.F *pr vode* – 3.SG.FUT *bode* (Cvetna nedelja)	Na vrhe bodo tri leskove šibe, za drenove bo treba nekan fhribe, vrbove bon našo ke **pr vode**, zelene bršljan na tepke, kese **bode**.

– slabljenje končajev *-il*, *-əl* v Ied m $^{tv}del_{pret}$

NOM.SG.M.PST.PTCP *stavo* – ADV *krvavo* (Valje veže torbo)	Kada dum več jaku zove, se na brzo odloče, spakira nuvi kufre, sede va avto, potegne prte dume, ni vrag ga nebe **stavo**, lipu je zaslužo, al delau je **krvavo**.
NOM.SG.M.PST.PTCP *streso* – ACC.SG.F *v reso* (Va Sikavah)	Več je vüra i pu prošla i hloja je zaznala da vreme je je, da bo dule pala. Oča je zabil dve zagozdi, vršek se je **streso**, nagnila se je i pala dule **v reso**.
ACC.SG.F *roso* – NOM.SG.M.PST.PTCP *pokoso* (Va Kostele dregda)	Jemalo sonce je jütranjo **roso**, log Johan s kosci na čistu je **pokoso**, z viljami rastresejo šeroke rede, pole pa jest grejo iz iste sklede.
NOM.SG.M.PST.PTCP *speko* – NOM/ACC.SG.N *mleko* (Šišile smo seno)	Belo je vroče, da be se **speko**, važno da sena bo i da bo **mleko**.
NOM.SG.M.PST.PTCP *stavo* – ACC.SG.F *glavo* (Od Vrbic do Maljence)	Marat son kovo i pozabo, več dugo se na njih nison **stavo**, rad be jeh iše enkrt obašo, pole be emo mirnu **glavo**.
NOM.SG.M.PST.PTCP *stavo* – ACC.SG.F *rjavo* (Manjke smo lovile)	Da se ga našo, si malo pahno kamen, ispot kamena je švigno i malo napre se je **stavo**, ako se pogledau, vido farbo se **rjavo**, veliko glavo, mahan repak, ležau je na samen.
NOM.SG.M.PST.PTCP *navado* – ACC.SG.F *v razvado* (Klepanje)	Danas skoro nišče nezna kose klepat, ajta stare me tega ni **navado**, klepanje pesmec, to me je v **razvado**,

	niso neven kaj, fčaseh so za krepat.
NOM.SG.M.PST.PTCP *vedo* – NOM.SG.M.PST.PTCP *naredo* (Cvetna nedelja)	Kmale cvetna bo nedelja, vešte kaj je maja želja, da be butarco **naredo**, koko se dela, bon iše **vedo**?
NOM.SG.M.PST.PTCP *zagozdo* – ADV *odozdo* (Va Sikavah)	Postavo se je polog hloje i gledau, kam bi pala, da nebe kova škoda ke nastala, pole s sekiro zaseko je **zagozdo**, iše prek nažagali smo jo **odozdo**.

Oblikoslovje

– samostalnik *uho*

ACC.PL.N *za vüha* – 3SG.PRS *zaküha* (Črešnje so zrile)	Kada so več doste nabrale, začele so zobat, malo za sebe, malo za ringlje **za vüha**. Do vodo je piu, me ftrebuhe **zaküha**, črešenj se ni več vüpal ni probat.

Leksika

ACC.PL.F *duge* – GEN.SG.F *is trüge* (Guštin perčke)	Na zice sidi velek moške, lase bele, **duge**, brke sive, gleda nas, nič boječe, mi gledamo, ko da je prišo is **trüge**,
NOM.PL.F *postole* – PREP *naokole* (Paket iz Amerike)	Mene so praf bele žuti **postole**, a raje son hodo bos **naokole**, va potplateh je bil feder, ke jaku je škripal, zato se nošnje son smeron izmikal.

5 Sklep

Pesniški opus Ivana Lisaca je izredno bogat. Zbirka *Dregda va Kostele* je neke vrste pesniška artikulacija kostelskega jezikovnega,

kulturnega in spominskega prostora. Njena motivno-tematska struktura se vzpostavlja skozi več tematskih sklopov, ki upesnjujejo otroštvo, delo, prazničnost, družinske vezi, humor in krajino. V zbirki se tako vzpostavlja preplet lokalne topografije, socialnega spomina in izkušnje minevanja, ki je eden njenih osrednjih pomenskih poudarkov. Jezikovna in verzološka analiza je pokazala, da so glasoslovne, oblikoslovne, besedotvorne in leksikalne značilnosti kostelskega narečja dejavnik pesniške zvočnosti, ritmične organizacije in pomenske učinkovitosti. To še posebej potrjuje narečna rima, ki se v analiziranih pesmih izkazuje kot temeljna ritmotvorna značilnost in kot neposreden rezultat specifičnih narečnih pojavov. Zbirka zato jasno kaže, da je narečno poezijo mogoče ustrezno obravnavati le ob sočasnem upoštevanju literarnovednega in dialektološkega vidika. Lisac je ustvaril estetsko relevantno pesniško govorico, ki razširja tudi razumevanje slovenske literarne raznolikosti.

6 Viri in literatura/References

Gostenčnik, Januška. (2020). Kostelsko narečje [Kostel dialect]. *Slavistična revija* 68, no. 3. 353–372. (In Slovenian)

Gostenčnik, Januška. (2019). Kostelski govor kraja Vas (SLA T416) [The Kostel Local Dialect of Vas: SLA Data Point 416]. *Jezikoslovni zapiski* 25, no. 2. 63–81. (In Slovenian)

HJP = Hrvatski jezični portal. [The Croatian Language Portal]. Available at https://hjp.znanje.hr/ (accessed 26. 7. 2026). (In Croatian.)

Kočnik, Neža. (2025). *Verz slovenske narečne poezije* [Verse of Slovenian Dialect Poetry]. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Magistrsko delo. (In Slovenian)

Kostelski poet Ivan Lisac. 2024. *E-Utrip.si*. Available at https://e-utrip.si/kostelski-poet-ivan-lisac/ (accessed 26. 7. 2026). (In Slovene.)

Lisac, Ivan. (2022). *Dregda va Kostele*. Kostel: Turistično-športno društvo. (In Slovenian)

SES = Snoj, Marko. (2015). *Slovenski etimološki slovar* [Slovene Etymological Dictionary]. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (In Slovenian)

Stanonik, Marija. (2007). *Slovenska narečna književnost* [Slovene Dialect Literature]. Maribor: Slavistično društvo. [Zora 51] (In Slovenian)

Šekli, Matej. (2009). Merila določanja mej med slovenskimi narečji in podnarečji [Delimitation Criteria between Slovene Dialects and Sub-dialects]. *Slovenska narečja med sistemom in rabo*. Ljubljana:

Znanstvena založba Filozofske fakultete. 291–318. Available at http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/26-Sekli.pdf (accessed 30. 5. 2026) (In Slovenian)

Šekli, Matej. (2018). *Tipologija lingvogenez slovanskih jezikov* [Typology of Linguogeneses of the Slavic Languages]. Ljubljana: Založba ZRC. (In Slovenian)